

บทที่ 5

กลุ่มขบวนการก่อการร้าย

โลกาภิวัตน์สะท้อนให้เห็นบริบทของการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติการของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งในทางทฤษฎี การก่อการร้ายหรือการต่อต้านการก่อการร้ายมีลักษณะเป็นปัญหาความมั่นคงแบบข้ามรัฐ (trans-state security) ผู้ก่อการร้ายร่วมสมัยมีลักษณะเป็นองค์กรข้ามชาติ (transnational organizations) เหมือนเช่นทฤษฎีของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กล่าวถึง “ตัวแสดง” ที่มีลักษณะข้ามชาติ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2549)

การศึกษาเรื่องการก่อการร้าย ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าผู้ศึกษามีความจำเป็นอย่างที่จะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้ก่อการร้าย เพราะการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ของผู้ก่อการร้ายจะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงสาเหตุ แรงจูงใจ ตลอดจนแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการก่อการร้าย

กลุ่มก่อการร้ายในตะวันออกกลาง

จากเหตุการณ์ที่กลุ่มก่อการร้ายได้ก่อวินาศกรรมเขย่าโลก โดยการจี้เครื่องบินพุ่งชนตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ (World Trade Center) เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ทำให้นายจอร์จ ดับเบิลยู. บุช (George W. Bush) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในขณะนั้น ประกาศทำสงครามกับกลุ่มก่อการร้าย และเรียกร้องให้นานาชาติเข้าร่วมทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายด้วยในห้วงของการต่อสู้กับกลุ่มก่อการร้าย ในตะวันออกกลาง เนื่องจากเชื่อว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ก่อการร้ายดังกล่าวคือกลุ่ม อัลกออิดะห์ (Al Qaeda) โดยมีนาย โอซามะ บิน ลาดิน เป็นผู้นำ ต่อมาได้เกิดกลุ่มก่อการร้ายกลุ่มใหม่ขึ้นมีชื่อเรียกว่า กลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย (The Islamic State in Iraq and Syria: ISIS) และรัฐอิสลามอิรักและลิแวนต์ (The Islamic State in Iraq and the Levant: ISIL) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2547 ด้วยการ

พัฒนามาจากกลุ่มอัลกออิดะฮ์ในอิรัก (AQI) แต่เนื่องจากเป้าหมายที่แตกต่างกันทำให้ทั้งสองกลุ่มตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างกันในปี พ.ศ. 2557 โดยกลุ่มไอซิส (ISIS) มีเป้าหมายเพื่อก่อตั้ง “รัฐอิสลาม” ในอิรักและซีเรีย ซึ่งภายหลังการเปลี่ยนผ่านมาระยะหนึ่ง กลุ่มไอซิส (ISIS) จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อใหม่มาเป็น “ไอเอส (Islamic State) และใช้มาจนถึงปัจจุบันโดยกลุ่ม “ไอเอส” เป็นชนวนดึงดูดให้กลุ่มที่มีแนวคิดหัวรุนแรงจากทั่วโลก รวมทั้งจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลั่งไหลเข้าไปในสมรภูมิตะวันออกกลางเป็นจำนวนมาก (อภิศักดิ์ สมบัติเจริญนนท์, 2019) แม้ว่าสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย รวมถึงนานาชาติจะร่วมมือกันปราบปรามกลุ่มขบวนการก่อการร้ายดังกล่าวเป็นอย่างมาก แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของทุกประเทศทั่วโลก

1. กลุ่มอัลกออิดะฮ์

อัลกออิดะฮ์ หรือ แอล-ไคดา (อังกฤษ: Al-Qaeda) เป็นกลุ่มก่อการร้ายสากลชาวอิสลาม ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2531 มีนายอุซามะฮ์ บิน ลาดิน และนายอัยมัน อัชเชาะวาฮีรี เป็นหัวหน้า อัลกออิดะฮ์เป็นองค์กรทางทหารของมุสลิมนิกายซุนนี มีเป้าหมายเพื่อขับไล่อิทธิพลของต่างชาติออกไปจากประเทศมุสลิมสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือลัทธิวะฮาบีหรือซาฟาอีย์ อัลกออิดะฮ์เป็นที่รู้จักจากการก่อวินาศกรรม 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ทำให้สหรัฐอเมริกาออกมาต่อต้านกลุ่มนี้ภายใต้คำว่า "สงครามต่อต้านการก่อการร้าย"

คำว่า “อัลกออิดะฮ์” เป็นภาษาอาหรับหมายถึง “มูลนิธิ ที่มั่น” บิน ลาดิน ให้สัมภาษณ์แก่วารสาร al Jazeera ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 ว่าคำว่า อัลกออิดะฮ์ นี้ใช้ตั้งแต่สมัยที่กลุ่มมูญาฮิดีนต่อสู้กับสหภาพโซเวียตโดยเรียกค่ายฝึกว่าอัลกออิดะฮ์ คำว่า อัลกออิดะฮ์ นำมาใช้เป็นครั้งแรกโดยกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ในการสอบสวนผู้ต้องหาสี่คนที่นิวยอร์กจากคดีการวางระเบิดสถานทูตสหรัฐในแอฟริกาตะวันออกเมื่อ พ.ศ. 2541 ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2545 กลุ่มนี้ปรากฏในชื่อกออิดะฮ์ อัล ญิฮาด (ที่มั่นแห่งญิฮาด)

ญิฮาดในอัฟกานิสถาน จุดกำเนิดของกลุ่มเริ่มขึ้นภายในไม่กี่สัปดาห์หลังโซเวียตรุกรานอัฟกานิสถาน ใน พ.ศ. 2522 โดยการบริหารของชาวอาหรับจากต่างประเทศในชื่อมูญาฮิดีน สนับสนุนทางการเงินโดย บิน ลาดินและการบริจาคของชาวมุสลิม สหรัฐมองว่าการรุกรานอัฟกานิสถานของโซเวียตเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น หน่วยสืบราชการลับได้ให้ความช่วยเหลือกลุ่มดังกล่าวผ่านทางปากีสถานอัลกออิดะฮ์ พัฒนาจากกลุ่ม Maktab al-Khadamat ที่เป็นส่วนหนึ่งของมูญาฮิดีน สมาชิกส่วนใหญ่เป็นทหารชาวปาเลสไตน์ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐเช่นเดียวกับมูญาฮิดีนกลุ่มอื่นๆ การสู้รบดำเนินไป 9 ปี จนสหภาพโซเวียตถอนตัวออกจากอัฟกานิสถานใน พ.ศ. 2532 รัฐบาลสังคมนิยมของ โมฮัมเหม็ด นาจีบุลลอห์ ถูกมูญาฮิดีนล้มล้าง แต่เนื่องจากผู้นำกลุ่มมูญาฮิดีนไม่สามารถตกลงกันได้ ความวุ่นวายจากการแย่งชิงอำนาจจึงตามมา

หลังจากสงครามต่อต้านโซเวียตในอัฟกานิสถานสิ้นสุดลงนักรบมูญาฮิดีน บางกลุ่มต้องการขยายการต่อสู้ออกไปทั่วโลกในนามนักรบอิสลามเช่นความขัดแย้งในอิสราเอลและแคชเมียร์ หนึ่งในความพยายามนี้คือการตั้งกลุ่มอัลกออิดะฮ์โดยบิน ลาดินใน พ.ศ. 2531 เมื่อสงครามในอัฟกานิสถานสิ้นสุดลง บิน ลาดินเดินทางกลับสู่ซาอุดีอาระเบีย เมื่อเกิดการรุกรานคูเวตของอิรักใน พ.ศ. 2533 บิน ลาดินได้เสนอให้ใช้นักรบมูญาฮิดีนของเขาร่วมมือกับกษัตริย์ฟะฮัด เพื่อปกป้องซาอุดีอาระเบียจากการรุกรานของอิรักที่อาจจะเกิดขึ้น แต่ราชวงศ์ซาอุดีอาระเบียปฏิเสธและหันไปอนุญาตให้สหรัฐเข้ามาตั้งฐานทัพในซาอุดีอาระเบีย ทำให้บิน ลาดินไม่พอใจ เพราะเขาไม่ต้องการให้มีกองทหารต่างชาติในดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม (คือเมกกะและเมดีนา) การที่เขาออกมาต่อต้านทำให้เขาถูกบีบให้ไปซูดานและถูกถอนสัญชาติซาอุดีอาระเบีย

ใน พ.ศ. 2534 แนวร่วมอิสลามแห่งชาติซูดานขึ้นมามีอำนาจและเชื้อเชิญกลุ่มอัลกออิดะฮ์ให้ย้ายเข้ามาภายในประเทศ อัลกออิดะฮ์เข้าไปประกอบธุรกิจในซูดานเป็นเวลาหลายปี และสนับสนุนเงินในการสร้างทางหลวงจากเมืองหลวงไปยังท่าเรือซูดาน พ.ศ. 2539 บิน ลาดินถูกบีบให้ออกจากซูดานเนื่องจากแรงกดดันของสหรัฐ เขาจึงย้ายกลุ่มอัลกออิดะฮ์ไปตั้งมั่นในเมืองจะลาลาบาด อัฟกานิสถาน

การประกาศเอกราชของบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนาออกจากยูโกสลาเวียในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 ทำให้เกิดความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนาแห่งใหม่ในยุโรปในบอสเนีย ชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิมแต่ก็มีชาวเซิร์บที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายกรีกออร์ทอดอกซ์ และชาวโครแอตที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ทำให้เกิดความขัดแย้งที่เป็นสามเส้าขึ้น เหล่านักรบอาหรับในอัฟกานิสถานเห็นว่าสงครามในบอสเนียเป็นโอกาสอันดีที่จะปกป้องศาสนาอิสลาม ทำให้กลุ่มต่างๆเหล่านี้ รวมทั้งอัลกออิดะฮ์เข้าร่วมในสงคราม ตั้งเป็นกลุ่มมูญาฮิดีนบอสเนีย โดยนักรบส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับไม่ใช่ชาวบอสเนียเหล่านักรบต่างชาติถูกบีบให้ออกนอกประเทศ ส่วนผู้ที่แต่งงานกับชาวบอสเนียหรือไม่มีที่กลับได้รับสัญชาติบอสเนียและอนุญาตให้อยู่ต่อไปได้

ผู้ลี้ภัยในอัฟกานิสถาน หลังจากการถอนตัวของสหภาพโซเวียต อัฟกานิสถานอยู่ในสภาพวุ่นวายถึง 7 ปี จากการสู้รบของกลุ่มที่เคยเป็นพันธมิตรกัน ในช่วง พ.ศ. 2533 มีกลุ่มใหม่เกิดขึ้นคือกลุ่มตาลีบันหรือตอลิบาน (แปลตามตัว = นักเรียน) เป็นกลุ่มเยาวชนที่เกิดในอัฟกานิสถานยุคสงครามได้รับการศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (มัดรอซะ; madrassas) ในเมืองกันดาฮาร์ หรือค่ายผู้อพยพตามแนวชายแดนปากีสถาน-อัฟกานิสถาน ผู้นำของตอลิบาน 5 คนจบการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม Darul Uloom Haqqania ใกล้กับเมืองเปศวาร์ในปากีสถาน แต่ผู้เข้าเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพจากปากีสถาน โรงเรียนนี้สอนศาสนาตามลัทธิซาลาฟีย์ และได้รับการสนับสนุนจากชาวอาหรับโดยเฉพาะบินลาติน ชาวอาหรับในอัฟกานิสถานและตอลิบานมีความเกี่ยวพันกันมาก หลังจากโซเวียตถอนตัวออกไป ตอลิบานมีอิทธิพลมากขึ้นจนสามารถก่อตั้งรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน ใน พ.ศ. 2537 ตอลิบานเข้ายึดครองพื้นที่ในเมืองกันดาฮาร์และเข้ายึดกรุงคาบูลได้เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2539

หลังจากชุดานได้บีบบังคับ บิน ลาตินและกลุ่มของเขาออกนอกประเทศ เป็นเวลาเดียวกับที่ตอลิบานมีอำนาจในอัฟกานิสถาน บิน ลาตินจึงเข้าไปตั้งมั่นในเขตจะลาลาบาด ในเวลานั้นมีเพียงปากีสถาน ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เท่านั้นที่ยอมรับว่าตอลิบานเป็นรัฐบาลของอัฟกานิสถาน บิน ลาตินพำนักในอัฟกานิสถาน จัดตั้งค่ายฝึกนักรบมุสลิมจากทั่วโลกจนกระทั่งรัฐบาลตอลิบานถูกขับไล่โดย

กองกำลังผสมภายในประเทศร่วมกับกองทหารสหรัฐใน พ.ศ. 2544 หลังจากนั้นเชื่อกันว่า บิน ลาตินยังคงพำนักกับกลุ่มตอลิบานในบริเวณชายแดนปากีสถาน

พ.ศ. 2536 Ramzi Yousef ผู้นำคนหนึ่งของอัลกออิดะฮ์ ใช้การวางระเบิดในรถยนต์ โจมตีตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ในนิวยอร์ก แต่ไม่สำเร็จ และ Yousef ถูกจับในปากีสถาน แต่ก็เป็แรงดลใจให้กลุ่มของบิน ลาติน ทำสำเร็จเมื่อ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 การก่อวินาศกรรม 11 กันยายน ทำให้สหรัฐและนาโตออกมาต่อต้านอัลกออิดะฮ์ และพิตวาท์ พ.ศ. 2541 การโจมตีครั้งนี้ถือเป็นวินาศภัยครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา มีผู้เสียชีวิตเกือบ 3,000 คน รวมทั้งความเสียหายจากการพังทลายของตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์และตึกเพนตากอนถูกทำลายลงไปบางส่วน หลังจากนั้น สหรัฐได้มีปฏิบัติการทางทหารโต้ตอบเรียกร้องให้ มุสลาห์ โอมาร์ ผู้นำตอลิบานส่งตัวบิน ลาตินมาให้ แต่ตอลิบานเลือกที่จะส่งตัวบิน ลาตินให้ประเทศที่เป็นกลาง สหรัฐจึงส่งกองทัพอากาศทิ้งระเบิดทำลายที่มั่นที่เชื่อว่าเป็นแหล่งกบดานของอัลกออิดะฮ์ และส่งปฏิบัติการทางทหารภาคพื้นดินร่วมกับพันธมิตรฝ่ายเหนือเพื่อล้มล้างรัฐบาลตอลิบาน หลังจากถูกกวาดล้าง กลุ่มอัลกออิดะฮ์พยายามรวมตัวอีกครั้งในเขต Gardez แต่ยังคงถูกโจมตีจากฝ่ายสหรัฐ ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2545 กองทัพอัลกออิดะฮ์ถูกทำลายจนลดประสิทธิภาพลงมาก ซึ่งเป็นความสำเร็จในขั้นต้นของการรุกรานอัฟกานิสถาน อย่างไรก็ตาม ตอลิบานยังมีอิทธิพลอยู่ในอัฟกานิสถาน และผู้นำคนสำคัญของอัลกออิดะฮ์ยังไม่ถูกจับ ใน พ.ศ. 2547 สหรัฐกล่าวอ้างว่าจับตัวผู้นำของอัลกออิดะฮ์ได้ 2 – 3 คน แต่อัลกออิดะฮ์ก็ยังดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

ปัจจุบันเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าขบวนการรัฐอิสลามกับอัลกออิดะฮ์ต่างฝ่ายต่างมีแนวทางและวิธีการตามอุดมการณ์และเป้าหมายของกลุ่มตน ขบวนการรัฐอิสลามได้รวบรวมนักรบญิฮาดและรวมตัวกันภายใต้ชื่อใหม่คือ ขบวนการ “รัฐอิสลามแห่งอิรักและเลแวนต์” (Islamic state of Iraq and the Levant) หรือกลุ่ม ISIL คำว่า เลแวนต์ หมายถึงบริเวณตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งรวมไปถึงซีเรีย เลบานอน ปาเลสไตน์ อิสราเอลและจอร์แดน (Oxford University press, 2010:247-248) และล่าสุดขบวนการได้ใช้ชื่ออย่างเป็นทางการว่า

ขบวนการรัฐอิสลาม (Islamic State) โดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ระดับ (The Clarion Project, 2014) คือ

1. เป้าหมายระยะสั้น คือ การรวบรวมดินแดนในอิรักและซีเรียให้อยู่ภายใต้การควบคุมให้มากยิ่งขึ้น
2. เป้าหมายระยะกลาง คือ การขยายอิทธิพลไปทั่วอิรัก ซีเรีย รวมทั้งประเทศอื่นๆ และสร้างรัฐอิสลามในประเทศที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อให้เป็นรัฐสามารถปกครองและป้องกันตนเองได้
3. เป้าหมายระยะยาว คือการปกครองโลก (total world domination) หรือการสร้างรัฐอิสลามที่อยู่ภายใต้การปกครองของเคาะลีฟะฮ์ (Caliphate)

2. กลุ่มรัฐอิสลาม (The Islamic State: IS)

สภาพการณ์ในอิรักตั้งแต่การรุกรานอิรักของสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2003 และการเกิดสงครามกลางเมืองซีเรีย ใน ค.ศ. 2011 เป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อตัวของกลุ่มไอเอส และนำไปสู่พัฒนาการของกลุ่มไอเอสอันก่อความวิตกกังวลทั่วโลกตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของกลุ่มการศึกษาสภาพการณ์ในอิรักและซีเรียในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่ ค.ศ. 2003-2014 ทำให้เข้าใจบริบทที่ส่งผลต่อการเติบโตของกลุ่ม ซึ่งทำให้กลุ่มไอเอสสร้างความแข็งแกร่งจนสามารถยึดพื้นที่ขนาดใหญ่ในอิรักและซีเรีย

สถาปนารัฐอิสลามขึ้นได้สำเร็จในช่วงระยะเวลาหนึ่งสภาพการณ์อิรักใน ค.ศ. 2003 ที่ทำให้เกิดกลุ่มไอเอส การเข้ายึดครองอิรักของกองทัพสหรัฐฯ และการตั้งรัฐบาลนายนูรีอัล-มาลิกี (Nouri al Maliki) ที่เป็นมุสลิมสายซุนนีขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีนำมาสู่การเกิดกระแสความไม่พอใจต่อทั้งสหรัฐฯ และรัฐบาลอิรักจากชาวซุนนีที่เคยมีอำนาจในสมัยประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน เกิดการเดินขบวนประท้วงตามสถานที่ราชการ ซึ่งการประท้วงขยายไปในหลายๆ พื้นที่ทั่วอิรัก การประท้วงได้รุนแรงมากขึ้นเมื่อรัฐบาลมาลิกีใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วง สถานการณ์ในอิรักจึงได้พัฒนาไปสู่สงครามกลางเมืองที่เป็นความขัดแย้งทางสำนักคิดระหว่างซุนนีและชีอะห์ ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในอิรักทำให้เกิดการหลั่งไหลของนักรบ

มุสลิมเข้าไปยังอิรักเพื่อต่อต้านสหรัฐฯ และต่อสู้เพื่อชาวซุนนีโดยนักรบมุสลิมเหล่านี้ได้รวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มติดอาวุธหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่มีบทบาทในอิรักที่ต่อมาได้

3. กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก (Islamic State of Iraq: ISI)

กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรัก หรือไอเอสไอเกิดจากการรวมกันระหว่างกลุ่มต้นซิม กออิเดอะอัล-ญิฮาด ฟีบิลาดอัล-รอฟีดาน กับกลุ่มติดอาวุธในอิรักที่มีแนวคิดคล้ายๆกันอีก 7 กลุ่ม ขึ้นเป็น สภาชุรอ มูญาฮิดีน (Mujahideen Shura Council) ทั้งนี้เพื่อปรับภาพลักษณ์ของกลุ่มให้มีความเป็นอิรักมากขึ้นภายใต้การนำของอะบูโอมาร์อัล-บักดาดี (Abu Omar al-Baghdadi) ชาวอิรักและมีรองผู้นำคือ อะบูอัยยูบ อัล-มัสรี (Abu Ayyub al-Masri) ชาวอียิปต์กลุ่มไอเอสไอยังคงดำเนินยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานและกำหนดเป้าหมายเหมือนกับในสมัยของซอร์กาวิคือ การมุ่งเป้าไปยังชาวซีอะห์และชาวซุนนีที่ทำงานให้กับรัฐบาลซีอะห์ของอิรัก โดยมุ่งโจมตีเป้าอ่อน (soft target) หรือเป้าหมายที่ไม่มีการป้องกัน เช่น บ้านพัก สถานที่ทั่วไป ยานยนต์ ประชาชน โดยเน้นการวางระเบิดรถยนต์ซึ่งสร้างความเสียหายรวมถึงมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

ปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยความรุนแรงของกลุ่มไอเอสไอทำให้เกิดการตอบโต้จากกลุ่มอัล-ชawah์ กองกำลังความมั่นคงอิรัก และสหรัฐฯ การตอบโต้กลุ่มไอเอสไอนี้ทำให้มีสมาชิกเสียชีวิตประมาณ 2,400 คนและถูกจับประมาณ 8,800 คน ใน ค.ศ. 2008 และปีต่อมาสหรัฐฯให้การสนับสนุนทางการเงินต่อกองกำลังซุนนีกลุ่มต่างๆ เพื่อให้ต่อสู้กับกลุ่มไอเอสไอ ซึ่งกลุ่มซุนนีที่สหรัฐฯให้การสนับสนุนนี้เป็นกลุ่มที่เคยเข้าร่วมกับกลุ่มก่อความไม่สงบเพื่อต่อต้านการรุกรานของสหรัฐฯมาก่อนเช่นกัน (อาทิตย์ ทองอินทร์. 2559, หน้า 52) จนกระทั่งใน ค.ศ. 2010 ปฏิบัติการร่วมระหว่างกลุ่มอัล-ชawah์กองกำลังความมั่นคงอิรัก และสหรัฐฯ ทำให้กลุ่มไอเอสไอลดบทบาทลง เนื่องจากการโจมตีด้วยอากาศยานของสหรัฐฯ ใ้ฐานที่มั่นของกลุ่มบริเวณใกล้เมืองติกริต (Tikrit) บ้านเกิดของอดีตประธานาธิบดีซัดดัม ทำให้สมาชิกกลุ่มไอเอสไอ โดยเฉพาะโอมาร์อัล-บักดาดีและมัสรีสองผู้นำของกลุ่มไอเอสไอเสียชีวิตในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 2010

การเสียชีวิตของผู้นำกลุ่มไอเอสไอ ไม่ได้ทำให้กลุ่มไอเอสไอหมดบทบาทลง กลุ่มยังคงปฏิบัติการทางทหารในพื้นที่ต่างๆ และยังคงรักษาเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธไว้ได้ ภายใต้การนำของผู้นำใหม่อย่างอะบู บักร อัล-บัฆดาดี (Abu Bakr al-Baghdadi) ที่ขึ้นมาเป็นผู้นำจากการแต่งตั้งของสภาซุรอ มูญาฮิดีน หลังการโจมตีของกองกำลังร่วมที่ทำให้กลุ่มไอเอสไอประสบกับปัญหาการขยายตัวปฏิบัติการทางทหารลดน้อยลง และสมาชิกบางส่วนกระจายไปยังซีเรีย การไม่สามารถฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่เนื่องมาจากความเสียหายจากการโดนโจมตีและการที่สหรัฐฯ ยังคงกองกำลังทหารไว้ในพื้นที่แต่เมื่อสหรัฐฯ ถอนทหารออกไปใน ค.ศ. 2011 ทำให้กลุ่มไอเอสไอเริ่มฟื้นตัวขึ้น ประกอบกับในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2012 เกิดการประท้วงของชาวซุนนีในจังหวัดอันบาร์ต่อนโยบายของรัฐบาลมาลิกีที่กีดกันชาวซุนนีและถูกวิจารณ์ว่าเป็นเผด็จการที่เลวร้ายที่สุด ทางการอิรักจึงเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงด้วยความรุนแรง อันนำไปสู่การตอบโต้ของชาวซุนนีโดยมีเป้าหมายเป็นชาวชีอะห์ก่อนจะขยายไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่น เมืองโมซูล และกรุงแบกแดด (ไวส์. 2558: 149)

ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นนี้ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มไอเอสไอกลับเข้าไปยังจังหวัดอันบาร์อีกครั้งและฟื้นตัวขึ้นได้อย่างรวดเร็ว โดยการนำเสนอเป้าหมายในการต่อสู้เพื่อชาวซุนนีอันเป็นการระดมแนวร่วมและการสนับสนุนจากชาวซุนนีโดยอะบูบักร อัล-บัฆดาดี ได้วางยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟูความเข้มแข็งของกลุ่มไว้ 2 แนวทางคือการทำลายกำแพง (Breaking Wall) และการระดมน์กรบ (Soldiers' Harvest) ซึ่งยุทธศาสตร์ทั้ง 2 แนวทางจะปฏิบัติการแยกออกจากกัน โดยเริ่มที่ยุทธศาสตร์ทำลายกำแพงใน ค.ศ. 2012-2013 เพื่อเป็นการเร่งช่วยสมาชิกกลุ่มไอเอสไอและเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธออกจากเรือนจำ และตามด้วยการใช้ยุทธศาสตร์การระดมน์กรบ โดยกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อเป้าหมายที่เป็นชาวชีอะห์ และสร้างกองกำลังนักรบจากสมาชิกที่ช่วยเหลือออกมาจากเรือนจำ โดยมีเป้าหมายโจมตีกองกำลังความมั่นคงอิรักและเจ้าหน้าที่รัฐบาล นอกจากนี้ยังได้เข้าควบคุมพื้นที่สำคัญในอิรักเช่น ดิยาลา โมซูล นินาวา (Ninawa) ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนระหว่างอิรักกับซีเรีย (Lewis. 2013: online) การดำเนินยุทธศาสตร์ของอะบู บักร อัล-บัฆดาดี ทำให้กลุ่มไอเอสไอฟื้นความเข้มแข็งได้อย่างรวดเร็ว

4. กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย (Islamic State of Iraq and Syria: ISIS)

อะบูบักร์อัล-บัฆดาดีผู้นำกลุ่มไอเอสไอในขณะนั้น ได้ขยายขอบเขตปฏิบัติการของกลุ่มเข้าไปยังซีเรีย โดยอาศัยความวุ่นวายทางการเมืองในการเข้าไปตั้งฐานที่มั่น ด้วยความช่วยเหลือจากนักรบของกลุ่มแนวหน้าอัล-นุสรา (Jabhat al-Nusra: JN) ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับอะบู บักร์อัล-บัฆดาดี กลุ่มไอเอสไอสามารถยึดเมืองดีร์ เอซ-ซอร์ (Deir ez-zor) ได้เป็นเมืองแรก ตามมาด้วยเมืองร็อกกา (Raqqqa) ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ของซีเรีย และจากนั้นได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย (จรัญ มะลูลีม, 2557)

กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและซีเรีย หรือกลุ่มไอซิส ได้ประกาศเป้าหมายโจมตีรัฐบาลอิรัก รัฐบาลซีเรีย ขนเผ่าที่เห็นต่างจากกลุ่มไอซิส กลุ่มติดอาวุธในอิรัก กองกำลังเพชเมร์กา (Peshmerga) ของชาวเคิร์ด กลุ่มกบฏในซีเรีย และกลุ่มติดอาวุธสายกลางที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้ทำให้กลุ่มไอซิสได้รับการสนับสนุนจากประชาชนซุนนีในพื้นที่ (Khasraw. 2014: online) การมุ่งโจมตีกลุ่มกบฏต่างๆ ในซีเรีย ทำให้เกิดการตอบโต้จากกลุ่มเหล่านี้ส่งผลให้ทิศทางของสงครามกลางเมืองซีเรียเปลี่ยนไป จากที่ฝ่ายกบฏมุ่งโจมตีรัฐบาลอัล-อัสซาด ได้หันไปโจมตีกลุ่มไอซิส ซึ่งการโจมตีกลุ่มไอซิสไม่ได้ทำให้กลุ่มประสบกับความยากลำบากหรือลดบทบาทลงเลย เนื่องจากกลุ่มไอซิสสามารถระดมแนวร่วมได้เป็นจำนวนมาก แนวร่วมเหล่านี้มาจากอดีตสมาชิกของกลุ่มกบฏต่างๆ ที่ย้ายมาสนับสนุนกลุ่มไอซิส นอกจากนี้ยังได้รับเงินทุนและอาวุธที่ยึดมาจากกลุ่มกบฏต่างๆ ซึ่งกลุ่มกบฏเหล่านี้ได้รับอาวุธและเงินจากประเทศภายนอกอย่างสหรัฐฯ ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ เป็นต้น โดยส่งผ่านกองทัพปลดปล่อยซีเรีย เพื่อใช้ในการต่อต้านรัฐบาลอัสซาด ด้วยศักยภาพของกลุ่มไอซิสที่ปฏิบัติการด้วยความรวดเร็ว ไม่จำกัดจำนวนครั้ง และใช้วิธีการรุนแรง โดยเฉพาะการใช้ระเบิดพลีชีพ ทำให้ในปลาย ค.ศ. 2013 กลุ่มไอซิสขึ้นเป็นแนวหน้าของกลุ่มติดอาวุธในซีเรีย และยังสามารถเข้ายึดพื้นที่ทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของซีเรียได้เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดีการขยายปฏิบัติการของกลุ่มไอซิสจากอิรักเข้าไปยังซีเรียได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มไอซิสกับกลุ่มอัลกออิดะห์ซึ่งความขัดแย้งระหว่างทั้งสองฝ่ายนั้นมิมีมานานแล้วโดยมีสาเหตุจาก

ความคิดเห็นส่วนใหญ่ที่ไม่ตรงกันในด้านแนวคิด อุดมการณ์วิธีปฏิบัติการ รวมไปถึงการกำหนด ยุทธศาสตร์แต่ประเด็นที่ทำให้ความขัดแย้งขยายตัวเพิ่มมากขึ้นคือการที่กลุ่มอัลกออิดะห์คัดค้านการขยาย ปฏิบัติการของกลุ่มไอซิสเข้าไปยังซีเรีย กลุ่มไอซิสได้เพิกเฉยและยังคงปฏิบัติการยึดพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ก่อนจะประกาศตัดความสัมพันธ์กับกลุ่มอัลกออิดะห์ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2014 และขยายปฏิบัติการ ของกลุ่มกลับไปยังอิรักในเดือนเมษายน ปีเดียวกัน ในการขยายปฏิบัติการกลับไปยังอิรักนั้น กลุ่มไอซิส สามารถยึดเมืองสำคัญทางเหนือของอิรักไล่ลงมาถึงตอนกลางของประเทศ เช่น ฟาลูจาห์ชะมร์เราะห์ โมซูล อันบาร์ดิกริด นินาวาบาอิจิและยึดเมืองชายแดนที่ติดกับซีเรียอย่างอัล-เคอิม ในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 2014 ทำให้กลุ่มไอซิสไม่ประสบกับปัญหาด้านการเคลื่อนย้ายกำลังพลและอาวุธ ซึ่งพื้นที่ที่กลุ่มไอซิส เลือกโจมตีนั้นล้วนเป็นพื้นที่ของชาวซุนนีทำให้กลุ่มไอซิสสามารถยึดครองได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีการต่อต้าน น้อยจากชาวซุนนีในพื้นที่ และพื้นที่เหล่านี้มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างน้ำมันและมีโรงกลั่นขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้แก่กลุ่มไอซิส นอกจากนี้การยึดเมืองโมซูลทำให้กลุ่มไอซิสได้รับอาวุธ จำนวนมากจากทหารอิรักที่หนีไประหว่างการสู้รบเมื่อกลุ่มไอซิสสามารถยึดพื้นที่ขนาดใหญ่ทั้งในอิรักและ ซีเรียได้แล้ว จึงประกาศตั้งรัฐอิสลามในวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 2014 โดยมีอะบูบักร อัล-บัฆดาดีเป็น กษัตริย์ รวมถึงเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มรัฐอิสลาม หรือไอเอส (Islamic State - IS) โดยมีการบริหารพื้นที่ ของรัฐอิสลามที่มีลักษณะการจัดการประหนึ่งรัฐคือ มีผู้นำสูงสุดคืออะบูบักรอัล-บัฆดาดีและมีผู้นำ ระดับ รอง 2 คนคืออะบูอะลีอัล-อันบารี (Abu Ali al-Anbari) เป็นผู้ดูแลปฏิบัติการในซีเรีย และอะบูมุสลิม อัล- เตอร์กมานี (Abu Muslim al-Turkmani) เป็นผู้ดูแลปฏิบัติการในอิรัก นอกจากนี้ยังมีสภาผู้บริหารอีก 12 คนทำหน้าที่ดูแลประชาชนทั้งในอิรักและซีเรีย และมีสภาที่ทำหน้าที่ด้านต่างๆ เช่น การเงิน การสื่อสาร ศาสนา เป็นต้น (Cronin, 2015: online)

กลุ่มก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

หากพิจารณาจากประวัติศาสตร์อันยาวนานของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จะพบว่า การก่อการร้ายไม่ใช่ประเด็นปัญหาใหม่สำหรับภูมิภาคนี้ เนื่องจากในอดีตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มัก

ประสบปัญหาการก่อการร้ายที่ใช้กำลังและความรุนแรงเพื่อแย่งชิงอำนาจและแก้ไขประเด็นความขัดแย้ง รวมไปถึงการต่อต้านรัฐบาลกลาง โดยต้นตอมาจากปัญหาทางอุดมการณ์ ความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์

สำหรับการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตมักเป็นการเรียกร้องความชอบธรรมในทางการเมืองและสังคมโดยอาศัย อุดมการณ์ ศาสนา และชาติพันธุ์เป็นตัวนำ ในส่วนของอุดมการณ์นั้น เกิดในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ที่มีการต่อต้านการเข้ามาของโปรตุเกสและชนชาติตะวันตก โดยมีการรวบรวมพลังประชาชนที่มีจุดร่วมทางประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมมาเป็นแนวต่อต้าน ส่วนอีกอุดมการณ์ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเรียกร้องความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม ซึ่งเกิดในช่วงสงครามเย็น คือ อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารและรัฐบาลประชาธิปไตยในหลายประเทศ ทั้งอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ซึ่งกลุ่มคอมมิวนิสต์บางกลุ่มใช้การก่อการร้ายในการต่อสู้กับรัฐบาล นอกเหนือไปจากอุดมการณ์ทางการเมืองแล้ว ยังมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยการต่อสู้เพื่อแยกดินแดน ประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุเช่น การปักปันเส้นเขตแดนโดยประเทศเจ้าอาณานิคมโดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางชาติพันธุ์ที่มีอยู่ ในบางครั้งความแตกต่างและความไม่ชอบธรรมทางสังคมก็เป็นตัวกระตุ้นให้กลุ่มต่างๆต้องการแบ่งแยกดินแดน เช่น กลุ่มเชื้อชาติต่างๆในพม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย เป็นต้น (ชัยโชค จุลศิริวงศ์, 2549)

ปัญหาการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องการการร่วมมือในการแก้ไข ภาครัฐสมาชิกในภูมิภาคควรสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การประสานงานการพัฒนาศักยภาพในการแก้ไขการก่อการร้ายสากลให้หมดไปจากภูมิภาคนี้

1. กลุ่มเจมาห์อิสลามียา หรือเจไอ (Jemaah Islamiya – JI) (สุรชาติ บำรุงสุข, 2549)

กลุ่มเจมาห์อิสลามียา หรือเจไอ (Jemaah Islamiya – JI) เป็นกลุ่มก่อการร้ายที่ก่อกำเนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพความมั่นคงของภูมิภาค เป้าหมายหลักขององค์กร

คือต้องการก่อตั้งรัฐอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยครอบคลุมพื้นที่ของมาเลเซีย อินโดนีเซีย ภาคใต้ของฟิลิปปินส์ และจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เครือข่ายของเจไอเชื่อมโยงกับอัลกออิดะฮ์ แนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร และกลุ่มกัมพูลัน มุญาฮิดีนในมาเลเซีย

กลุ่มเจไอมีวิวัฒนาการมาจากกลุ่มดาร์ลุอิสลาม (Darul Islam) ในอินโดนีเซียซึ่งต้องการสถาปนารัฐอิสลามในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมี เซกามัดยี มาริดจัน กาโตสุวิโรจ เป็นผู้นำในขณะนั้น อย่างไรก็ตามกลุ่มชาตินิยมของซูการ์โนเป็นกลุ่มที่ได้ก่อตั้งประเทศอินโดนีเซียสำเร็จ กลุ่มดาร์ลุอิสลามเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และถูกฝ่ายรัฐบาลปราบปราม แต่กลุ่มดาร์ลุอิสลามก็ยังคงเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบในหลายพื้นที่ระหว่างปี 1950-1965 โดยเขตพื้นที่หลักเป็นบริเวณอาณาจักรมัชปาหิตเดิมคือเกาะชวาตอนกลางและตะวันตกรวมทั้งสุมาตราตอนล่างและเกาะซูลาเวซี

อับดุลลา อาหมัด ชุงกาและนายอาบูบาคาร์ บาซีร์ หรือ นายอาบู บาคาร์ บาเชียร์ เป็นผู้เชื่อมโยงแนวคิดดาร์ลุอิสลามและเป็นผู้ก่อตั้งขบวนการเจไอในเวลาต่อมา ทั้งคู่ได้ตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามขึ้นและได้ตั้งเครือข่ายเยาวชนขึ้นดำเนินการ จนกระทั่งเกิดเหตุระเบิดที่เมืองตันหยงปริอ็อกเมื่อ พ.ศ. 2527 ที่ทั้งคู่อยู่เบื้องหลัง ทั้งชุงกาและบาซีร์หนีไปมาเลเซียเมื่อ พ.ศ. 2528 และได้ตั้งขบวนการเจไอเต็มรูปแบบขึ้นที่นี่ โดยมีโรงเรียนสอนศาสนาชื่ออัลตาบียะห์ ลุกมานุลอาดัมในรัฐยะโฮร์เพื่อเป็นศูนย์บัญชาการ ชุงกาเปลี่ยนชื่อเป็นอับดุล ฮาลิม ส่วนบาซีร์เปลี่ยนชื่อเป็นอับดุล ซามัด โดยมีกลุ่มมวลชนเป็นแรงงานชาวอินโดนีเซียและชาวมาเลเซียบางส่วน โรงเรียนนี้เป็นสถานที่ฝึกและคัดเลือกเยาวชนไปฝึกวิชาทหารที่เมืองการาจี ประเทศปากีสถาน รวมทั้งเข้ารับในสมรภูมิจริงในอัฟกานิสถานด้วย

เมื่อยุคของรัฐบาลซูฮาร์โตสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2541 ชุงกาและบาซีร์เดินทางกลับอินโดนีเซีย ชุงกาถึงแก่กรรมแล้วด้วยโรคชราส่วนบาซีร์ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณต่อไป

โครงสร้างองค์กรนายอาบู บาคาร์ บาเชียร์ ครูสอนศาสนาชาวอินโดนีเซีย (อพยพมาจาก เยอรมัน) คือบุคคลที่เชื่อว่าเป็นผู้นำทางศาสนาของกลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามียะห์ หรือ เจมาฮ์ อิสลามียาห์ แต่ก็มีผู้เชี่ยวชาญบางคนเห็นว่า นายบาเชียร์ก็ดำรงฐานะเป็นแกนนำด้านการปฏิบัติการเช่นเดียวกัน นายบาเชียร์เข้าร่วมกับกลุ่มดาร์ลุ อิสลาม ในช่วงทศวรรษที่ 1970 และถูกทางการอินโดนีเซียจับกุมไปขังเนื่องจากการ

เคลื่อนไหวทางศาสนา แต่ได้รับการปล่อยตัวออกมาระยะหนึ่ง และได้หลบหนีไปยังประเทศมาเลเซียเมื่อปี พ.ศ. 2528 หลังจากที่ศาลอินโดนีเซียมีคำสั่งให้จับกุมตัวนายบาเซียร์ไปคุมขังอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างที่พำนักอยู่ในมาเลเซีย นายบาเซียร์ได้รวบรวมอาสาสมัครเพื่อไปร่วมทำสงครามต่อต้านกองทัพฝรั่งเศสที่บูกยิต ประเทศอาฟกานิสถาน โดยได้รับเงินสนับสนุนจากซาอุดีอาระเบีย ขณะเดียวกันนายบาเซียร์ก็ยังคงติดต่อกับพวกพ้องที่มีแนวคิดเดียวกันในอินโดนีเซียอย่างสม่ำเสมอ

หลังจากที่ระบอบเผด็จการของอดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โตยุติลงเมื่อปี พ.ศ. 2541 นายบาเซียร์เดินทางกลับไปยังประเทศอินโดนีเซีย และเปิดโรงเรียนสอนศาสนาขึ้นที่เมืองโซโล บนเกาะชวา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่บนเกาะนี้ เป็นชาวมุสลิม พร้อมก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานสภานักกรบมุสลิมแห่งอินโดนีเซีย (Indonesia Mujahedeen Council) ซึ่งเป็นแกนนำเครือข่ายนักกรบมุสลิมในอินโดนีเซีย นายบาเซียร์ปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และหลังจากเกิดเหตุลอบวางระเบิดที่เกาะบาหลิ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ทางกรอินโดนีเซีย ได้เรียกตัวนายบาเซียร์มาให้ปากคำเกี่ยวกับกรณีการลอบโจมตีที่เคยเกิดขึ้นหลายครั้งก่อนหน้านั้น ปัจจุบันนายบาเซียร์ถูกดำเนินคดีในข้อหากบฏต่อแผ่นดิน โดยมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมและความเกี่ยวพันกับการก่อการร้ายที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

ในขบวนการกลุ่มแกนนำมีความรับผิดชอบต่างกัน

ผู้นำสูงสุดเรียกว่าเอเมียร์ รองลงไปคือสภาผู้นำ (மாகาซ) และสภาที่ปรึกษา (ซูเราะห์)

จากนั้นจึงแบ่งไปสู่ระดับภาค (มันติกิ) แต่ละภาคมีการบังคับบัญชาในระดับกองพัน (ซาลาล) หมวด (เกอดาซ) และหมู่ (เฟียซ) โดยแบ่งออกเป็นสี่ภาคด้วยกันคือ

1. ไทย พม่า มาเลเซีย สิงคโปร์
2. เกาะสุมาตรา เกาะชวา อินโดนีเซีย
3. เกาะซูลาเวซี กาลิมันตัน บรูไน ฟิลิปปินส์
4. หมู่เกาะปาปัว นิวกินี ออสเตรเลีย

ในแต่ละภูมิภาค มีหน่วยงานหลักห้าฝ่ายคือ

1. ฝ่ายจาริกเชิญชวน มีหน้าที่หาสมาชิก

2. ฝ่ายฝึกอาวุธ
3. ฝ่ายเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เรียโรและรับบริจาคเงิน
4. ฝ่ายองค์กรบงหน้า ปรากฏตัวในรูปมูลนิธิ โรงเรียนสอนศาสนา และพยายามแทรกซึมเข้าไปในองค์กรต่างๆ
5. ฝ่ายต่างประเทศ เชื่อมโยงกับขบวนการในภูมิภาคอื่นที่มีอุดมการณ์เดียวกัน

ขบวนการเจไอต้องการให้มีการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม (ซารีอะห์) เป็นกฎหมายประจำรัฐ และตั้งรัฐอิสลามบริสุทธิ์ที่เรียกว่า "ดอละาะ อิสลามียาห์ นุสสันตารา" โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ พลังศรัทธา พลังภราดรภาพ และพลังการทหาร

การปฏิบัติการ กลุ่มเจไอออกมาประกาศความรับผิดชอบการลอบวางระเบิดโรงแรมเจ ดับเบิลยู แมริออต ในกรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2543 และคาดว่าอยู่เบื้องหลังการวางระเบิดในสถานบันเทิงที่เกาะบาหลี่เมื่อ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 เจ้าหน้าที่ไทยจับกุมตัวนายฮัมบาลีที่เป็นแกนนำของกลุ่มเจไอ และคาดว่ามีส่วนพัวพันการลอบวางระเบิดในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์หลายครั้ง

พื้นที่ปฏิบัติการของกลุ่มเจไอ อยู่ทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งใน อินโดนีเซีย, มาเลเซีย สิงคโปร์ และอาจจะเคลื่อนไหวอยู่ในฟิลิปปินส์ และไทย โดยเฉพาะพื้นที่ที่อำนาจของรัฐบาลเข้าไปไม่ถึง, พื้นที่ที่ขาดแคลนเจ้าหน้าที่บ้านเมือง หรือมีการทุจริตคอร์รัปชันในหมู่เจ้าหน้าที่ และพื้นที่ติดทะเลที่มีเขตน่านน้ำที่เปิดกว้างของหลายประเทศ ทำให้กลุ่มเจไออาศัยข้อจำกัดเหล่านี้ เป็นช่องทางในการปฏิบัติการได้อย่างในหลายประเทศได้โดยสะดวก

เจมาห์ อิสลามียาห์ ในความเป็นกลุ่ม หรือสมาชิกเพียงบางคน น่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุก่อการร้ายหลายครั้ง ประกอบด้วย :

- การโจมตีโรงแรม เจ ดับเบิลยู แมริออต กลางกรุงจาการ์ต้า เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 โดยใช้รถยนต์บรรทุกระเบิด (Car Bomb) เป็นอาวุธ ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 12 คน

-
- การลอบวางระเบิดไนท์คลับ ที่เกาะบาห์ลี เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 202 คน ซึ่งผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากออสเตรเลียและประเทศอื่น ๆ โดย นายอัมโรซี บิน เนอร์ฮาซิม ช่างเทคนิค จากทางตะวันออกของเกาะชวา วัย 41 ปี ถูกพิพากษาลงโทษ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545 ในฐานะที่เป็นบุคคลที่ซื้อรถยนต์คันที่ใช้บรรทุกระเบิด และเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อและลำเลียงสารเคมีที่เป็นส่วนประกอบของระเบิดส่วนใหญ่ นายอัมโรซี เป็นผู้ต้องสงสัยคนแรกที่ถูกตัดสินลงโทษ จากจำนวนผู้ต้องสงสัย 33 คน ที่ถูกจับกุมในกรณีการก่อการร้ายที่เกาะบาห์ลี
 - กรณีการโจมตีโบสถ์คริสต์หลายแห่ง เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 18 คน หน่วยข่าวกรองของประเทศอาเซียนและสหรัฐฯ เชื่อว่า นายฮามบาลี มีส่วนเกี่ยวข้องกับโดยตรง การก่อการร้ายระลอกนี้ และทางการอินโดนีเซียก็ใช้เรื่องนี้เป็นข้ออ้างในการควบคุมตัวนายอาบู บาการ์ บาเชียร์ ไปสอบปากคำ
 - การลอบวางระเบิดที่เกิดขึ้นหลายระลอกที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2545 โดยกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ระบุว่า นายฮามบาลี ช่วยเหลือในเรื่องการวางแผน ซึ่ง นายเฟอร์ตู เราะห์มาน อัลกอซี ลูกศิษย์คนใกล้ชิดของ นายอาบู บาการ์ บาเชียร์ ยอมรับสารภาพว่าเกี่ยวข้องกับลอบวางระเบิด และเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2545 ก็ถูกตัดสินลงโทษ ในข้อหาฆาตกรรมระเบิดไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีการก่อการร้าย
 - กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ระบุว่า นายฮามบาลี ช่วยเหลือในเรื่องการวางแผนก่อการร้าย ที่จะระเบิดเครื่องบินโดยสารของสายการบินสหรัฐฯ จำนวน 11 ลำ ในปฏิบัติการ Oplan Bojinka เมื่อปี พ.ศ. 2538

- นอกเหนือจากนี้ เจาห์ อิสลามียาห์ ยังเกี่ยวข้องกับแผนโจมตีสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย ในประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งแผนดังกล่าวถูกสกัดกั้นได้ ก่อนที่จะมีการลงมือ

2. กลุ่มอาบูซัยยัฟ (Abu Sayyaf Group – ASG)

กลุ่มอาบู เซยาฟ (ASG) แยกตัวออกมาจากกลุ่มแนวหน้าเพื่อการปลดปล่อยแห่งชาติโมโรในช่วงต้นทศวรรษ 1990 และเป็นหนึ่งในกลุ่มก่อการร้ายที่ใช้ความรุนแรงมากที่สุดในฟิลิปปินส์ ASG ซึ่งในช่วงแรกได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอัล-กออิดะห์ ประกาศอ้างเรื่องการส่งเสริมรัฐอิสลามอิสระในเขตมินดาเนาตะวันตกและหมู่เกาะซูลู เมื่อเร็วๆ นี้ สมาชิกของกลุ่มได้สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มรัฐอิสลาม (ISIS)-ฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นสาขาภูมิภาคของกลุ่มรัฐอิสลาม กลุ่มดังกล่าวได้ดำเนินการก่อการร้ายทั่วฟิลิปปินส์ ซึ่งรวมทั้งการวางระเบิด การลอบสังหาร และการลักพาตัวเพื่อเรียกค่าไถ่

ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (MNLF) เป็นกลุ่มกบฏมุสลิมหลักที่ต่อสู้ในบาซึแลนและมินดาเนา Abdurajik Abubakar Janjalani พี่ชายของ Khadaffy Janjalani เคยเป็นอาจารย์จาก Basilan ผู้ศึกษาเทววิทยาอิสลามและภาษาอาหรับในลิเบียซีเรียและซาอุดีอาระเบีย ในช่วงทศวรรษที่ 1980 Abdurajik ไปอัฟกานิสถานเพื่อต่อสู้กับสหภาพโซเวียตและรัฐบาลอัฟกานิสถาน ในช่วงสงครามโซเวียตในอัฟกานิสถาน ในช่วงเวลานั้นเขาถูกกล่าวหาว่าได้พบกับ Osama Bin Laden และได้รับเงิน 6 ล้านดอลลาร์เพื่อจัดตั้งกลุ่มอิสลามที่ดึงมาจาก MNLF มากขึ้น เขตปกครองตนเองของชาวมุสลิมในมินดาเนา (ARMM) ก่อตั้งขึ้นในปี 1989 ในส่วนหนึ่งในการตอบสนอง ทั้งสอง Abdurajik Abubakar และ Khadaffy เป็นชาวพื้นเมืองของอิซาเบลซิตีซึ่งเป็นหนึ่งในที่ยากจนที่สุดในเมืองของฟิลิปปินส์ Isabelita ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของ Basilan เป็นเมืองหลวงของจังหวัด เมืองอิซาเบลตาอยู่ภายใต้พื้นที่ทางการเมืองของคาบสมุทรซัมโบอังกาทางเหนือของบาซึแลนในขณะที่ส่วนที่เหลือของจังหวัดบาซึแลนบนเกาะอยู่ภายใต้การปกครองในฐานะส่วนหนึ่งของ ARMM ทางทิศตะวันออกตั้งแต่นั้นปี 2539

โครงสร้างองค์กร Abdurajik Abubakar Janjalani เป็นผู้นำของ Abu Sayyaf ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เขาได้รวบรวมสมาชิกหัวรุนแรงของ MNLF เก่าที่ต้องการกลับมาต่อสู้ด้วยอาวุธและได้ก่อตั้ง Abu Sayyaf ขึ้นมา Janjalani ได้รับทุนจาก Mohammed Jamal Khalifa ซึ่งเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามชาวซาอุดีอาระเบียซึ่งเดินทางมาที่ฟิลิปปินส์ในปี 2530 หรือ 2531 และเป็นหัวหน้าสาขาของมูลนิธิองค์การสงเคราะห์อิสลามระหว่างประเทศของฟิลิปปินส์ ภายในปี 1995 Abu Sayyaf มีส่วนร่วมในการทิ้งระเบิดและการโจมตีขนาดใหญ่ การโจมตีครั้งแรกคือการโจมตีเมือง Ipil ในมินดาเนาในเดือนเมษายน 1995 Khadaffy Janjalani ได้หลบหนีจาก Camp Crame ในมะนิลาพร้อมกับสมาชิกอีกคน ต่อมาอับดูราจิกถูกสังหารในการต่อสู้ด้วยปืนกับตำรวจแห่งชาติฟิลิปปินส์บนเกาะบาซิลัน การเสียชีวิตของ Aburajik ถือเป็นจุดเปลี่ยนในปฏิบัติการของ Abu Sayyaf กลุ่มนี้เปลี่ยนไปสู่การลักพาตัวการฆาตกรรมและการโจรกรรมภายใต้ Khadaffy น้องชาย Basilan, Jolo และ Sulu ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 Abu Sayyaf ดำเนินธุรกิจหลักในภาคใต้ของฟิลิปปินส์โดยมีสมาชิกเดินทางไปยังมะนิลาและจังหวัดอื่น ๆ มีรายงานว่า Abu Sayyaf เริ่มขยายธุรกิจไปยังประเทศเพื่อนบ้านในมาเลเซียและอินโดนีเซียในช่วงต้นทศวรรษ 1990 Abu Sayyaf เป็นหนึ่งในกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่นับถือศาสนาอิสลามที่เล็กที่สุด แต่แข็งแกร่งที่สุดในฟิลิปปินส์ สมาชิกบางคน Abu Sayyaf ศึกษาหรือทำงานในซาอุดีอาระเบียและความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อ MUJAHADEEN ในขณะที่การต่อสู้และการฝึกอบรมในสงครามต่อต้านการรุกรานอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต ปัจจุบันอาบูซัยยาฟประกาศตัวว่าเป็นมุญาฮิดีนและนักต่อสู้เพื่ออิสรภาพ

Abu Sayyaf มีรากฐานมาจากชนชั้นที่แตกต่างกันซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้นซึ่งสร้างขึ้นจากการแต่งงานของครอบครัวที่สำคัญผ่านภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและโครงสร้างครอบครัว ตามที่ Michael Buehler กล่าว โครงสร้างแบบครอบครัวที่รัดแน่นนี้ให้ความยืดหยุ่น แต่ยังคงจำกัดการเติบโตของกลุ่ม ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการรัฐมินดาเนาคะวันตกลโทรัสติโก เกร์เรโรอธิบายว่าอาบูซัยยาฟเป็น “กลุ่มท้องถิ่นที่มีระเบียบวาระการประชุมระดับท้องถิ่น” พบว่านักรบอาบู Sayyaf จะคุ้นเคยกับคัมภีร์กุรอาน พวกเขาไม่เพียงว่า “สมบูรณ์” ความคิดของศาสนาอิสลามซึ่งพวกเขา

เขาเห็นว่า “ชุดของกฎพฤติกรรมการถูกละเมิดเมื่อมันเหมาะกับพวกเขา” ตามที่ผู้เขียนมาร์คโบว์ ในฐานะ “นักรบศักดิ์สิทธิ์พวกเขามีความชอบธรรมในการลักพาตัวฆ่าและขโมยการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่เป็นเชลยมีเหตุผลโดยอ้างว่าพวกเขาเป็น” ภรรยา “ ซึ่งแตกต่างจาก MILF และ MNLF กลุ่มที่ไม่ได้รับการยอมรับจากองค์การความร่วมมืออิสลาม Abu Sayyaf มีแรงจูงใจทางการเมืองมากกว่าทางศาสนา

สมาชิก Abu Sayyaf มีแรงจูงใจในฐานะอาชญากรสุดโต่งและผู้ก่อการร้ายเนื่องจากสภาพจิตใจของพวกเขาอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติดแทนที่จะต่อสู้อย่างมีสติเพื่อพัฒนาภูมิภาคของตนให้ดีขึ้นตลอดจนสิทธิในการดำรงชีวิตภายใต้ศาสนาของชนกลุ่มน้อยโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติใด ๆ จากชาวฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่

แต่เดิมเหยื่อ Abu Sayyaf ส่วนใหญ่เป็นชาวฟิลิปปินส์ อย่างไรก็ตามในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา (โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นไป) มีชาวออสเตรเลีย อังกฤษ แคนาดา จีน ดัตช์ ฝรั่งเศส เยอรมัน ชาวอินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย นอร์เวย์ สวิส และเวียดนามถูกลักพาตัวหรือทำร้าย และก่อนหน้านี้ก็มีชาวอเมริกันตกเป็นเป้าหมาย ในปี 1993 Abu Sayyaf ได้ลักพาตัวนักแปลพระคัมภีร์ชาวอเมริกัน ในปี 2000 Abu Sayyaf จับชาวอเมริกันมุสลิมและเรียกร้องให้สหรัฐฯปล่อยตัว Sheikh Omar Abdel Rahman และ Ramzi Yousef ซึ่งถูกจำคุกเนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทิ้งระเบิดใน World Trade Center ในปี 1993 ในนิวยอร์กซิตี้ ระหว่างเดือนมีนาคม 2016 - กรกฎาคม 2017 การลักพาตัว Abu Sayyaf เพื่อเรียกค่าไถ่ส่วนใหญ่ได้ย้ายไปอยู่ในทะเลหลวง เรือสิบเจ็ดลำถูกนำขึ้นเครื่องและมีตัวประกันหกสิบห้าคนจากหกประเทศถูกจับไป โดยรวมแล้วมีการปล่อยตัวตัวประกันไปแล้วสามสิบ หนึ่งไป 7 คน สามคนได้รับการช่วยเหลือจากกองกำลังรักษาความปลอดภัยของฟิลิปปินส์และสี่คนถูกประหารชีวิต อีกสองคนถูกสังหารในระหว่างการโจมตีในขณะที่ลูกเรือแปดคนหลบหนีระหว่างการเดินเรือ ลูกเรืออีกสี่สิบคนไม่ได้ถูกจับเป็นตัวประกัน

กลุ่มก่อการร้ายที่ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ของเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และอเมริกา

จากข้อมูลของสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่า มีกลุ่มก่อการร้ายประมาณ 33 กลุ่ม ปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ของเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และอเมริกา ดังรายนามต่อไปนี้

1. เอเชีย

1.1 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- กลุ่มอาบูซัยยัฟ (Abu Sayyaf Group – ASG)
- กลุ่มเจมาห์อิสลามียา หรือเจไอ (Jemaah Islamiya – JI)

1.2 เอเชียตะวันออก

- กลุ่มโอมชินริเคียว (Aum Supreme Truth – AUM)
- กลุ่ม Japanese Red Army (JRA)

1.3 เอเชียใต้

- กลุ่ม Harakat ul-Mujahidin (HUM) หรือ Movement of Holy Warriors
- กลุ่ม Jaish-e-Mohamed (JEM) หรือ Army of Mohammed
- กลุ่ม Lashkar-e-Tayyiba (LT) หรือ Army of the Righteous
- กลุ่มพยัคฆ์ทมิฬอีแลม (liberation tiger of Tamil Eelam-LTTE)

1.4 เอเชียตะวันตก (ตะวันออกกลาง)

- กลุ่ม Abu Nidal organization (ANO)
- กลุ่ม Al-Aqsa Martyrs Brigade
- กลุ่ม Al-Gama'a al-Islamiya (Islamic Group-IG)
- กลุ่ม Al-Jihad
- กลุ่ม Al-qaida

-
- กลุ่ม Asbat al-Ansar
 - กลุ่ม Hamas (Islamic Resistance Movement)
 - กลุ่ม Hizballah (Party of God)
 - กลุ่ม Kahane Chai (Kach)
 - กลุ่ม Kurdistan Workers' Party (PKK)
 - กลุ่ม Mujahedin-e-Khalq Organization (MEK or MKO)
 - กลุ่ม Palestine Liberation Front (PLF)
 - กลุ่ม Population Front for Liberation of Palestine (PFLP)
 - กลุ่ม Population Front for Liberation of Palestine-General Command (PFLP-GC)
 - กลุ่ม The Palestine Islamic Jihad (PIJ)

1.5 เอเชียกลาง

- กลุ่ม Islamic Movement of Uzbekistan (IMU)

2. ยุโรป

2.1 ยุโรปตะวันตก

- กลุ่ม Basque Fatherland and Liberty (ETA)
- กลุ่ม Real IRA (RIRA)

2.2 ยุโรปกลาง

- กลุ่ม Revolution Nuclei
- กลุ่ม Revolutionary Organization 17 November (17 November)

3. แอฟริกา

- กลุ่ม Armed Islamic (GIA)
- กลุ่ม The Salafist Group for Call and Combat (GSPC)

4. อเมริกาใต้

- กลุ่ม Revolutionary Armed Forces of Columbia (FARC)
- กลุ่ม Sendero Luminoso (Shining Path, or SL)
- กลุ่ม United Self-Defense/ Group of Columbia (AUC-Autodefensas Unidas de Columbia)

ความเปลี่ยนแปลงของการก่อการร้าย

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เมืองใหญ่ทั่วโลกเผชิญกับการก่อการร้าย มีแง่มุมต่างๆ ในมิติความมั่นคง ควรจะต้องพิจารณา ได้แก่

1. การเปลี่ยนสมรภูมิของการก่อการร้าย : ในยุคสงครามเย็น ความรุนแรงและการสู้รบมักเกิดในพื้นที่ห่างไกลความเจริญหรือในชนบท แต่ในปัจจุบันเรามักจะพบว่าเมืองได้กลายเป็นพื้นที่ที่เผชิญกับความรุนแรงและการก่อการร้าย (Beall, 2007, pp. 3-7; Coaffee, 2016, p. 7) สภาพเช่นนี้ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่า ภูมิศาสตร์แห่งความรุนแรงในช่วงกลางของศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เป็นเรื่องของสงครามชนบท (Rural warfare) แต่ภูมิศาสตร์สงครามของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องของสงครามในเมือง (Urban warfare) และการก่อการร้ายในพื้นที่เมือง (Urban terrorism) รวมทั้งเมืองเป็นพื้นที่ของการประท้วงและการกบฏต่อต้านอำนาจรัฐ (Bloom, 2012, pp. 1-2) ดังได้กล่าวแล้วว่าเมืองในโลกร่วมสมัยมีความเปราะบางเป็นอย่างยิ่ง หรือเป็นเป้าหมายอ่อน ซึ่งก็คือการเป็นพื้นที่ที่รักษาความปลอดภัยและปกป้องได้ยาก เพราะโดยสภาพของความเป็นเมืองสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความซับซ้อนของระบบต่างๆ ที่ดำรงอยู่กับการเจริญเติบโตของเมืองในโลกปัจจุบัน เช่น ระบบขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค หรือระบบเศรษฐกิจของเมือง เป็นต้น ซึ่งระบบเหล่านี้ในภาพรวมก็คือการเป็น “โครงสร้างพื้นฐานที่มี

ความสำคัญยิ่ง” (Critical infrastructure) นอกจากนี้เมืองยังเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางเศรษฐกิจ การเป็นศูนย์กลางชีวิตของผู้คนในสังคม ในสภาพเช่นนี้เมืองมีพื้นที่สาธารณะอยู่มากมาย ในอีกด้านหนึ่ง พื้นที่สาธารณะเช่นนี้ได้กลายเป็นเป้าหมายที่ดีของการก่อการร้าย เพราะการก่อการร้ายในปัจจุบันมุ่งปฏิบัติการในพื้นที่สาธารณะและมุ่งเป้าต่อประชาชนมากขึ้น และเมืองก็ป้องกันตนเองเป็นเหมือนกับการทำสงครามป้อมค่ายประชิดในโลกสมัยใหม่ หรือที่เรียกว่าเกิดภาวะ “Cities under siege” (Graham, 2011, pp. 21-23)

2. ความเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะผู้ก่อเหตุ : ในอดีตเรามักจะคุ้นเคยกับคำว่าผู้ก่อการร้ายสากล ซึ่งมีนัยว่าผู้กระทำการเป็นบุคคลที่อยู่ภายนอกนอกรัฐ และเดินทางผ่านเส้นเขตแดนเข้ามากระทำการ เช่นนั้นแล้วเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากบุคคลภายนอก หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่ง ผู้ก่อการร้ายเป็นคนนอก ไม่ได้เป็นคนสัญชาติของประเทศนั้นๆ แต่โลกความมั่นคงปัจจุบัน มีผู้ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากภายในหรือเป็นผู้ก่อการร้ายจากผลผลิตของปัญหาภายใน (Home-grown terrorists) ผู้ก่อการร้ายกลุ่มนี้อาจรับเอาแนวคิดที่ขบวนการก่อการร้ายเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ จนท้ายที่สุดพวกเขาเข้าเป็นสมาชิก และมีส่วนร่วมปฏิบัติการกับกลุ่มก่อการร้าย ผู้ก่อการร้ายในแบบที่เกิดขึ้นจากภายในเช่นนี้บางส่วนเคยเดินทางไปร่วมรบกับกลุ่มก่อการร้ายในภูมิภาคตะวันออกกลางมาแล้ว ดังเช่นกรณีผู้ก่อเหตุโจมตีปารีส เคยเดินทางไปร่วมรบกับกลุ่มรัฐอิสลาม (IS) ในอิรักและซีเรียมาแล้ว ดังนั้น เมื่อกลับเข้าสู่สังคมเดิม พวกเขาก็พร้อมจะเป็นเซลล์แฝง (Sleeper cell) ที่รอเวลาและโอกาสที่จะเปิดปฏิบัติการครั้งใหม่ (Martin, 2003, p. 235) ในอีกด้านหนึ่ง การกล่อมเกลாதงอุตมการณ์และการจัดตั้งทางความคิดของกลุ่มก่อการร้ายผ่านการโฆษณาทางการเมือง ไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความเห็นอกเห็นใจกลุ่มก่อการร้ายเท่านั้น แต่อาจเป็นปัจจัยผลักดันให้คนเหล่านี้้ออกปฏิบัติการในลักษณะ “หมาป่าตัวเดียว” (Lone wolf) เช่นที่เห็นได้บ่อยครั้งจากการก่อเหตุในปัจจุบัน

3. ความเปลี่ยนแปลงของอายุและเพศของผู้ก่อเหตุ : ผู้ก่อการร้ายในโลกยุคปัจจุบันมีอายุน้อยลง ในเหตุการณ์ที่ปารีส อายุของผู้ก่อเหตุผู้นั้นอยู่เพียงยี่สิบต้นๆ เท่านั้น อายุสูงสุดของผู้ก่อเหตุคือ 29 ปี พวกเขาอายุน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ก่อการร้ายในอดีต หรือกรณีผู้ก่อเหตุระเบิดฆ่าตัวตายในไนจีเรียเมื่อ

วันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 2015 เป็นเด็กหญิงอายุเพียง 11 ปีและ 18 ปีเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น เหตุก่อการร้ายในปัจจุบันยังแสดงให้เห็นว่าผู้ก่อการร้ายเป็นผู้หญิงมากขึ้น ปัจจัยที่ผลักดันให้คนหนุ่มสาวเข้าสู่โลกของการก่อการร้าย เช่น ความไม่เป็นธรรม ความคับแค้นใจ และการเติบโตภายใต้แรงกดดันของสังคม ท้ายที่สุดปัจจัยเหล่านี้อาจเอื้อให้คนหนุ่มสาวตัดสินใจใช้ความรุนแรง เพื่อทำลายสังคมที่พวกเขา มองว่าไร้ซึ่งความยุติธรรม (Samuel, 2012, pp. 8-11)

4. การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของความรุนแรง : การก่อการร้ายในแบบเดิมมักพึ่งพาการวางระเบิดหรืออาจก่อเหตุด้วยการจับตัวประกัน จี้อากาศยาน วางเพลิง ลอบสังหาร แต่หลังจากการก่อเหตุของกลุ่มฮิซบอลลอฮ์ (Hezbollah) ด้วยระเบิดฆ่าตัวตายต่อที่พักรักษาตัวของทหารอเมริกันและทหารฝรั่งเศส ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1983 แล้ว เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 และต่อมาในศตวรรษที่ 21 แล้วระเบิดฆ่าตัวตาย (Suicide bombings) ได้กลายเป็นแบบแผนของการก่อการร้ายร่วมสมัย และกลายเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความมั่นคงเมืองในโลกปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของ “รถระเบิด” (Vehicular bomb) หรือ “คนระเบิด” (Human bomb) ก็ตาม ปรากฏการณ์ความรุนแรงเช่นนี้ได้กลายเป็นแนวโน้มใหม่ที่เกิดขึ้นทั่วโลก (Hassan, 2011, pp. 15-23; Overton, 2019, pp. 1-2) ซึ่งปัจจัยสนับสนุนประการสำคัญเกิดจาก พัฒนาการของระเบิดแสวงเครื่อง (Improvised explosive device: IED) ที่มีความรุนแรงมากขึ้น (Hassan, 2011, pp.32-33) ความรุนแรงในลักษณะเช่นนี้ทำให้การป้องกันเมืองกระทำได้ลำบากมากขึ้น และเป็นโจทย์ความมั่นคงที่เมืองต่างๆ ในโลกร่วมสมัยต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

คำถามทบทวน

1. เพราะสาเหตุใดกลุ่มก่อการร้ายในตะวันออกกลาง จึงมีบทบาทมากกว่าภูมิภาคอื่น
2. จงอธิบายถึงความเป็นมาของกลุ่มก่อการร้ายอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) พอสังเขป พร้อมทั้งยกตัวอย่างการปฏิบัติที่สร้างความเสียหายแก่มวลมนุษยชาติ
3. กลุ่มอัลกออิดะห์ (Al Qaeda) และกลุ่มรัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย (The Islamic State in Iraq and Syria: ISIS) มีอุดมการณ์ที่แตกต่างกันอย่างไร
4. กลุ่มก่อการร้ายในตะวันออกกลางมีความสัมพันธ์กับกลุ่มก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไร
5. จงอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงของการก่อการร้ายในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ มะลูลีม.(2557). “รัฐอิสลามในอิรักและซีเรีย”. จุลสาร ความมั่นคงศึกษา. สถาบันข่าวกรองฉบับที่ 149. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม.(2548) “การก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ปีที่ 31, พฤษภาคม-สิงหาคม. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์ .(2549). การก่อการร้ายในยุคโลกาภิวัตน์. จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 2. กุมภาพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- วรุฒม์ อินทฤทธิ์. (2560). *ขบวนการรัฐอิสลามกับความมั่นคงของโลก Islamic State and World Security*. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 10. นวัตกรรมสรรสร้างชุมชนกับการพัฒนางานวิจัยอย่างยั่งยืน.ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- สีดา สอนศรี.(2549). “รัฐกับอิสลามิกชนในโมร็อกโก”. จุลสารความมั่นคงศึกษา ชุดรัฐกับสังคมมุสลิม: มุมมองเปรียบเทียบ. ฉบับที่ 14, ธันวาคม 2549. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2549). “ประเภทของการก่อการร้าย”. จุลสารความมั่นคงศึกษา ชุดการก่อการร้ายในศตวรรษที่ 21 (Terrorism in the Twenty-First Century). ฉบับที่ 4, เมษายน 2549. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2549). การก่อการร้ายในยุคโลกาภิวัตน์. จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 2.กุมภาพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2549). *เจไอในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 2.กุมภาพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สุรชาติ บำรุงสุข, กุลนันทน์ คันธิก. (2563). *การก่อการร้ายในเมืองร่วมสมัย: การโจมตีและการป้องกัน* .

วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจําเดือนกันยายน – ธันวาคม 2563.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรชาติ บำรุงสุข, ฉัตรพงศ์ ฉัตราคม, สัญญา ทองบุศย์, กุลนันท์ คันธิก, ศิบัติ นพประเสริฐ. (2021). *ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายต่อเมืองใหญ่ในปัจจุบัน* The Current Terrorist Threat to Major Cities. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ไวส์, ไมเคิล. (2558). *ISIS: เจาะลึกกองกำลังรัฐอิสลาม* (ISIS: Inside the Army of Terror).

กรุงเทพฯ: มติชน.

อภิศักดิ์ สมบัติเจริญนนท์. (2019). *ปัญหาของรัฐอิสลาม (Islamic State) ในตะวันออกกลาง: บทเรียนสำหรับภูมิภาคอาเซียน*. วารสารรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). *ขบวนการรัฐอิสลาม (Islamic State: IS)*. นนทบุรี: สถาบันคลังปัญญา
ด้านยุทธศาสตร์ชาติมหาวิทยาลัยรังสิต

Beall, J. (2007). *Cities, terrorism and urban war of the 21st century*. (Working Paper no. 9). London: CrisisState Research Centre, LSE.

Beall, J., Goodfellow, T. & Rodgers, D. (2011). *Cities, conflict and state fragility*. (Working Paper no. 85) London: Crisis States Research Centre, LSE.

Coaffee, J. (2016). *Terrorism, risk and the global city: Towards urban resilience*. London: Routledge.

Graham, S. (Ed.). (2004). *Cities, war, and terrorism: Towards an urban geopolitics*. MA: Blackwell.

Graham, S. (2011). *Cities under siege: The new military urbanism*. New York: Verso.

Hassan, R. (2011). *Suicide bombings*. London: Routledge.

Manwaring, M. G. (2012). *The complexity of modern asymmetric warfare*. Oklahoma: University of Oklahoma Press.

Martin, G. & Prager, F. (2019). Terrorism: An international perspective. London: SAGE.

Samuel, T. (2012). Reaching the youth: Countering the terrorist narrative. Kuala Lumpur: SEARCCT.